

UZLAŞIDAN KUŞATMAYA DERA'DA NELER OLUYOR?

KUTLUHAN GÖRÜCÜ, ÖMER ÖZKIZILCIK

SETA | ANALİZ

EYLÜL 2021 · SAYI 354

UZLAŞIDAN KUŞATMAYA DERA'DA NELER OLUYOR?

KUTLUHAN GÖRÜCÜ, ÖMER ÖZKIZILCIK

COPYRIGHT © 2021

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları
ISBN: 978-625-7712-53-8

Uygulama: Erkan Söğüt
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 27, 1000 Brussels BELGIUM
Tel: +322 652 0486

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
DERA'DA UZLAŞMA SÜRECİ	8
DERA'DA GERÇEKLEŞEN SUİKASTLARIN VE ÇATIŞMALARIN MAHİYETİ	10
DERA ÜZERİNDE RUSYA VE İRAN REKABETİ	12
DERA BÖLGESİNE KUŞATMA	15
SONUÇ	18

YAZARLAR HAKKINDA

Kutluhan Görücü

Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezundur. Yüksek lisans eğitimine Kocaeli Üniversitesi Siyasi Tarih Bölümü'nde devam etmektedir. SETA dış politika araştırmaları alanında araştırma asistanı olarak çalışmaktadır. Ayrıca Suriye Gündemi internet sitesinde editörlük yapmaktadır. Çalışma alanları Suriye savaşı, devlet dışı silahlı aktörler, Türkmenler ve DEAŞ'tır.

Ömer Özkizilcik

Ömer Özkizilcik SETA güvenlik araştırmaları alanında araştırma asistanı olarak çalışmaktadır. Ağustos 2017-Eylül 2018 arasında Ankara'daki Ortadoğu Vakfı'nda çalışmıştır. 2016'dan itibaren Suriye Gündemi'nin baş editörlüğünü yapmaktadır. Ömer Özkizilcik'in ana uzmanlık alanı Suriye krizidir. Özel olarak devlet dışı yerel aktörler arasındaki dinamiklere de odaklanmaktadır.

ÖZET

Bu analizde bölgedeki tarihsel süreç ve Rusya-İran rekabeti göz önünde bulundurularak Dera'daki mevcut durum incelenmektedir. Rusya'nın Suriye'ye barış getirmek üzere ortaya koyduğu Dera modeli ve geleceği de ayrıca tartışılmaktadır.

2018'de muhaliflerin bir bölümünün kenti terk ettiği veya ağır silahlarını teslim etmek zorunda kaldığı anlaşmanın ardından Dera tam anlamıyla bir kaostan içerisine girdi. Bir yandan rejim "özerk" alanlar elde etmiş muhalifleri etkisiz hale getirmek adına baskı politikası uygularken diğer yandan uzlaşmacı muhalifler anlaşma sonrasında yeraltına çekilen muhaliflerin hedefi oldu. Yeraltı direniş yapıları, uzlaşmacı muhaliflerin yanında rejim unsurlarına yönelik de saldırılar gerçekleştirdi. Rejim ise uzlaşmacı muhaliflerin otonom olarak kontrol ettikleri bölgelere yönelik espionaj, suikast ve kuşatma gibi yıldırma savaşı yürüttü ve yürütmeye devam etmektedir.

Dera, Suriye genelinin özellikle de rejimin parçalı yapısını ortaya koyan önemli örneklerden biridir. Nitekim şehirde çok parçalı bir yapı bulunurken tüm otonom idarelerin müttefikleri farklılık arz etmektedir. Bu noktada rejim destekçileri arasındaki Rusya-İran rekabet ortamının kolaylıkla gözlemlenebildiği sahalardan biri olarak Dera stratejik önemi haizdir. Bunun yanında muhaliflerin (özellikle de Rusya ile uzlaşmaya varan ve bu ülkeyle yakın ilişkiler geliştiren muhaliflerin) rejime karşı hayatta kalıp kalamayacağını göstermesi bakımından da Dera sahası önem arz etmektedir. Buna bağlı olarak Rusya'nın rejim muhalefetini de tekeline alma politikası açısından da ciddi bir sınav hüviyetine sahiptir.

Bu analizde bölgedeki tarihsel süreç ve Rusya-İran rekabeti göz önünde bulundurularak Dera'daki mevcut durum incelenmektedir. Rusya'nın Suriye'ye barış getirmek üzere ortaya koyduğu Dera modeli ve geleceği de ayrıca tartışılmaktadır. Bunun yanında rejim ve İran'ın demografik mühendislik gerçekleştirerek –Suriye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi– Dera'yı da yönetilebilir bir demografiye kavuşturma hedefleri ortaya konulmaktadır.

GİRİŞ

Dera Suriye halk ayaklanmasının başladığı yer olarak hem Suriyeli muhalifler hem de uluslararası kamuoyu için “devrim”in sembol kentlerinden biriydi. Dera’nın rejime kaybedilmesi “devrimin başladığı yerde bittiği” yorumlarına dahi neden olmuştu. Bu oldukça iddialı yorumlar bir kenara bırakıldığında Dera, silahlı Suriye muhalefeti içerisinde rejim ile savaşmaya en az istekli ve dış etkiye oldukça açık silahlı grupların başı çektiği bir muhalefet sahasıydı. Bu nedenle rejim ile örtülü bir ateşkes içerisinde yıllar geçti. Eylül 2015’teki Rus müdahalesinden beri rejimin rahatlıkla kuzeye odaklanmasına olanak sağlayan da Dera muhalefeti olmuştu.

Dera’daki silahlı muhalefet Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Ürdün istihbaratının yönlendirdiği MOC operasyon odasından (ABD öncülüğünde kurulan ve merkezi Ürdün’de bulunan operasyon odası) yönetilirken Washington’ın Suriye siyasetine uygun olarak Esed rejiminin devrilmesi hedeflenmedi. Bu noktada Dera muhalefeti de ABD’nin siyasetine uygun olarak hareket etti. Ancak 2018’e gelindiğinde Suriye’nin birçok bölgesinde hakimiyet sahasını genişleten ve perçinleyen Esed rejimi namlularını Dera’ya çevirirken yoğun Rus hava saldırıları da Dera sokaklarını hedef almaya başlamıştı. Diğer yandan

Washington, MOC operasyon odası üzerinden Dera muhalefetine desteğini kesme kararı aldı ve Rusya ile karşı karşıya gelmemeyi tercih etti. Özellikle Suriye’nin diğer bölgelerindeki katliamları ve göçe zorlama politikalarını gören Dera muhalefeti Rusya’nın uzlaşma girişimlerine karşılık vererek Dera’da özerk bir alan elde etme arayışına girdi. Bu anlamda başarılı da oldu. Dera muhalefeti ağır silahlarını teslim ederek şehirde otonom yönetimler elde etti.

Rejim ise Rusya’nın garantörlüğünde bu anlaşmaya razı olsa da Rus yanlısı uzlaşmacı muhalifleri İran’ın desteğiyle baskılama girişimlerini hep sürdürdü. Bu kapsamda İran destekli Mahir Esed öncülüğündeki 4. Tümen ile Rusya destekli Ahmed Avde liderliğindeki 5. Kolordu ile soğuk ve zaman zaman sıcak savaş sürekli devam etti. Bu bakımdan Dera’daki iç dengelerin oldukça dış etkenli parametreleri olduğu ifade edilebilir. Nitekim Esed rejimi tüm otonom alanları ortadan kaldırarak Dera’da da –diğer bölgelerde olduğu gibi– tek güç olmak için çaba sarf ediyor. Rejimin bu arzusuna İran destek verirken Rusya ise İran’ın milis gücünü dengelemek için uzlaşmacı muhaliflerden kendisine milis devşiriyor. Tüm bunların yanında ise uzlaşmacılara ve rejim unsurlarına karşı “yeraltı” muhalefeti sürdürülen çeşitli silahlı gruplar bulunuyor. Tam da böyle bir kaos ortamında Dera Suriye’nin geleceğine dair önemli işaretler barındırıyor.

DERA’DA UZLAŞMA SÜRECİ

Dera’daki uzlaşma sürecini 2018’de Rusya aracılığıyla varılan mutabakata değil daha da öncesine götürmek gerekmektedir. Nitekim Dera bölgesindeki muhalif gruplar üzerindeki ABD ve Ürdün istihbaratının hakimiyeti unutulmamalıdır. Bu bağlamda Dera’daki muhalif unsurların büyük bir bölümü özellikle de MOC operasyon odası içerisinde yer alanlar rejimi devirmek hedefinden ziyade ha-

kim oldukları bölgeleri korumaya odaklanmıştır. Bu kapsamda da rejim ile savaşmaktan kaçınmıştır. Bu noktada doğrudan etkisinde kaldıkları ABD ve Ürdün istihbaratının da açık telkinleri olmuştur. Esasen söz konusu durum Washington'ın Suriye politikasında ciddi değişimlere gittiği ve DEAS'a odaklandığı dönemlerin öncesine dahi götürülebilir. Dera muhalefeti içerisinde savaşı önceleyen grupların da oldukça küçük olması Dera'daki cep- helerin ülkenin kuzey sathına göre görece sakin kalmasına sebebiyet vermiştir.

Uzlaşmanın başlangıcı halkın ve muhalif grupların zihninde Doğu Guta, Yermük Kampı gibi bölgelerde yaşanan savaş ve anlaşmalarda başlamıştır. Dera halkı diğer bölgelerde olduğu gibi savaş neticesinde mülteci konumuna düş- mek istememiştir. Haziran 2018'de Rusya'nın yoğun hava saldırıları¹ direniş gruplarının yete- rince az olan motivasyonlarının kırılmasında et- kili olmuştur. Sonuç olarak Rusya destekli rejim güçleri Dera'nın kuzeyini kuşatarak askeri olarak ele geçirmiş ve böylelikle uzlaşma görüşmelerine başlanılmıştır.

Rusya literatürde sıkça görülen havuç-sopa taktiksel yaklaşımıyla Dera'da bir uzlaşma sürecini başlatmıştır. Uzlaşma süresince grupların görüş- melerde farklı talepleri oluşmuştur. Rusya'nın direktiflerini tam manasıyla kabul eden kişi 5. Kolordu'nun liderlerinden Ahmed Avde² olduğu gibi bu pozisyona yakın bir diğer isim Rusya ve rejime muhalif olmayı sürdüren ve bunun neti- cesinde de ikinci kez uğradığı suikastta hayatını kaybeden Adham Ekrad'dır.³ Moskova ile anlaş-

ma sağlayan Ahmed Avde için Rusya'nın De- ra'daki Kadirov'u benzetmesi yapılmıştır.⁴

Bunun yanında uzlaşma sürecinin akabinde anlaşmayı kabul etmeyen ve Dera'dan ayrılan muhalif unsurlar yeraltına çekilerek rejimi ve uzlaşmacı muhalif unsurları hedef almıştır. Organize olarak saldırı üstlenen, bilinen ve be- lirli bir düzene oturan tek grup "Halkın Direni- şisi" olmuştur.⁵ Grubun son etkinlikleri 2020'nin başlarında görülürken uzun süredir grubun faali- yetlerine dair medyaya bir bildiri ya da açıklama düşmemiştir.

Halkın Direnişi ayrı tutulduğunda Dera ve çevresiyle Havran tam bir kaos alanıdır. Rejim unsurları uzlaşmacıları ve yeraltı muhaliflerini, ye- raltı muhalifleri hem rejimi hem de uzlaşmacıları, uzlaşmacılar ise hem yeraltı muhaliflerini hem de rejimi hedef almaktadır. Bu hedef almalar genel-likle suikast ile gerçekleşse de rejim noktalarının hedef alınması gibi saldırılar da görülmektedir. Bunun yanında rejimin anlaşmazlık yaşadığı bazı uzlaşmacı muhalif grupların kontrolündeki böl- gelere yönelik topçu saldırıları düzenlediği veya kuşatma gerçekleştirdiği de görülmüştür. Bu nok- tada Rusya ise devreye girerek iki tarafı başlangıçta olduğu gibi uzlaştırmaktadır.⁶

Dera'daki en büyük problem Rusya'nın himayesinde bir anlaşma sağlansa da bunun sa- hadaki sükuneti ve toplumsal barışı sağlamadığı gerçeğidir. Özellikle anlaşma sayesinde belirli bir oranda özerklik alanı yakalayan unsurların yerel güç projeksiyonları inşa etmesi veya bu amaca matuf faaliyetler göstermesidir. Rejim, Rusya'nın inisiyatifine rağmen bölgede tam hakimiyet elde

1. Syed Tauseef Ausaf, "Daraa Battle: Russia, Assad Forces Unleash Heavy Airstrikes as Talks Bog Down", Arab News, 6 Temmuz 2018, www.arabnews.com/node/1333681/middle-east, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

2. Detaylı bilgi için bkz. "Rusya'nın Dera'daki Kadirov'u: Ahmed El-Avde", Suriye Gündemi, 17 Aralık 2020, www.suriyegundemi.com/rusya- nin-dera-daki-kadirov-u-ahmed-el-avde, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

3. "The Assassination of the Leader 'Adham Akrad' and 4 of His Companions in Daraa", Syria Documentation Center, 15 Ekim 2020, www.syrcenter.com/en/sdc/7781/the-assassination-of-the-leader-adham-ak- rad-and-4-of-his-companions-in-daraa, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

4. "Rusya'nın Dera'daki Kadirov'u: Ahmed El-Avde".

5. Navvar Saban ve Ayman Dasouky, "Halkın Direnişi Örgütü'nün Saldırıları", Knightlab, (Aralık 2018), İnteraktif Harita, https://uploads.knightlab.com/storymapjs/85b9adabc1593cdd3fd6032ce663195/ml- yt-lmqwm-lsh-by-fy-ljbht-ljnwby-fy-swry-2018-2019/index.html, (Eri- şim tarihi: 9 Eylül 2021).

6. "Dera'da Rusya'nın Arabuluculuğuyla Anlaşma Sağlandı", Suriye Gün- demi, 15 Şubat 2021, www.suriyegundemi.com/dera-da-rusya-nin-ara- buluculuğuyla-anlasma-saglandi, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

etmek adına yaşanan en ufak gerginliği avantaja çevirme noktasında faaliyet gösterirken eski muhalif liderlere yönelik de suikast silahını sıklıkla kullanmaktadır.⁷

Günümüzde gerçekleştirilen uzlaşma anlaşmaları gereği Dera'da kontrol bölgeleri paylaşılmıştır. Bu noktada iki farklı grup birbiri arasında çekişme yaşamaktadır. Bu durum bölgedeki Rusya-İran çekişmesi olarak da okunabilir. Söz konusu rekabet sonraki bir bölümde ele alınmaktadır.

DERA'DA GERÇEKLEŞEN SUİKASTLARIN VE ÇATIŞMALARIN MAHİYETİ

Esed rejiminin Dera ve Kuneytra'da Rusya ile koordineli askeri hareketler ve müzakereler sonrası kontrolü yeniden ele geçirmesi sıcak çatışmayı ilk etapta durdursa da takip eden süreç istikrar yerine kaosu derinleştirdi. Busra eş-Şam başta olmak üzere Dera'nın kimi kasabaları ve şehirdeki kimi bölgeler Moskova aracılığıyla silah bırakmış olsa ve kağıt üzerinde rejim hakimiyetine geçse de fiilen eski muhaliflerin etkinliğinin yoğun olduğu çok başlı bir düzende yönetilmeye başlandı. Rusya aracılığıyla ateşkes yapan milis unsurların 5. Kolordu üzerinden Moskova uzantısı yapılara dönüşmesi Suriye'de son yıllarda şiddeti hafif de olsa artmaya başlayan İran-Rusya rekabetinin bölgede vites artırmasına neden oldu.

Bu dönemde bölgeye damga vuran gelişmelerin başında İran ve Rusya destekli unsurlar arasında yaşanan gerginlik ve çatışmalar ile bölgede güvenlik ve sükuneti hedef alan suikastlar yer alıyor. Bunların haricinde muhtelif aktörlere bağlı hücrelerin (Suriyeli muhalifler, El-Kaide, DEAŞ) suikastları da çeşitli kuruluşlar tarafından teyit

edilmektedir. Kuruluşların rakamları –farklılık gösterse de– genel olarak Dera bölgesinde yaşanan güvenlik sorununu görmek açısından önemlidir. Nitekim farklı kaynakların ortaya koyduğu veriler güvensizliğin boyutunu anlamak için güçlü bir delil oluşturmaktadır.

Bölgede müzakereler sonrası rejim-muhalifler çatışmasının sona erdiği ve rejimin bölgede eylemlerin yoğunlaştığı alan olarak Dera ve kırsalı göze çarpıyor. Hakikat ve Adalet için Suriyeliler (STJ) verilerine göre Nisan-Aralık 2020 arasında Dera'da üç yüz yetmiş saldırı ve suikast eylemi gerçekleşirken iki yüz iki kişi bu eylemlerde hayatını kaybetmiştir.⁸ Neva, Ayn Sakar, Casim, Tafas, Muzayrib, Dera el-Beled ve Dera şehir merkezi suikastların en yoğun olarak gerçekleştiği bölgeler olarak gözüküyor. European University Institute Middle East Directions verilerine göre Temmuz 2018-Mart 2020 arasında Dera bölgesinde toplam dört yüz yirmi altı şiddet olayı yaşanmıştır.⁹

Bu eylemlerde en çok seçilen hedefler olarak eski muhalifler, rejim güçleri ve hava istihbaratına ait noktalar göze çarpmaktadır. Bu ise Moskova ile Tahran'ın bölgede suikastlar üzerinden de hamleler yaptığı şeklinde okunabilir. Ek olarak rejim iş birlikçisi olma veyahut uyuşturucu kaçakçılığı ile suçlanan siviller ve muhalif aktivistler de bilhassa suikastlar ile hedef alınıyor.

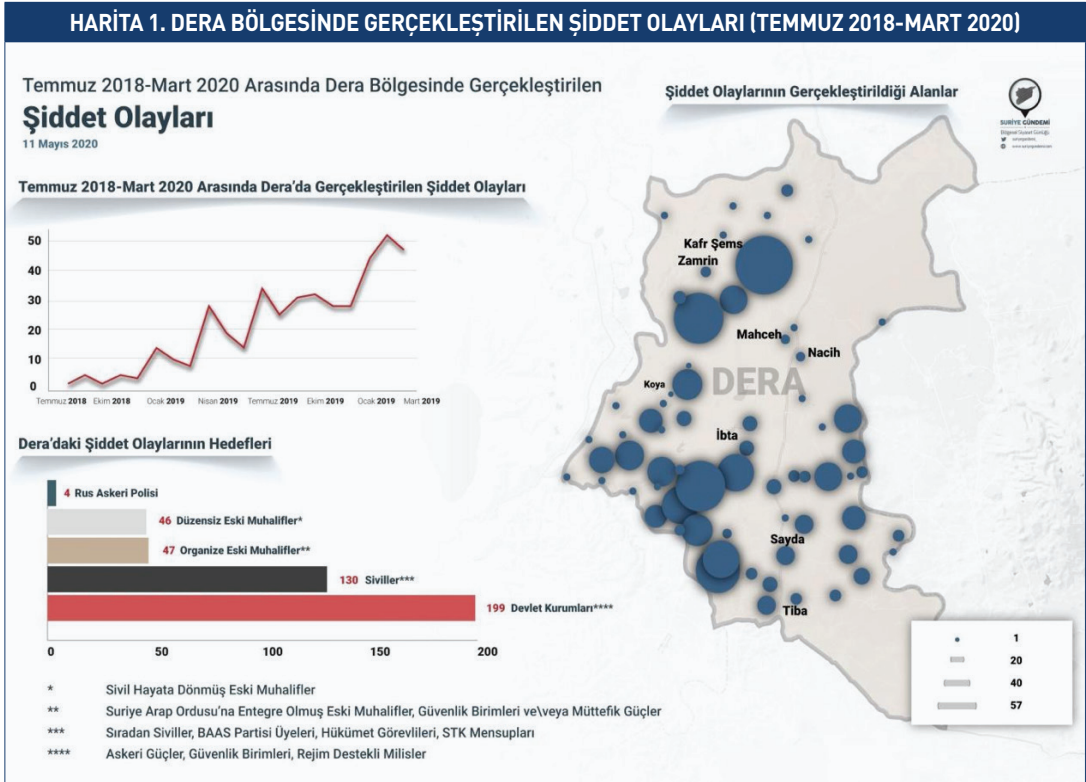
Yine gözlem ve araştırma kuruluşlarının verilerine göre suikastlar söz konusu olduğunda saldırıların önemli bir kısmında failin belirlenmediği görülüyor. Otorite boşluğu ve kaotik ortamın bölgede yerel hesaplaşmalar ve kriminal suikastlara da alan açtığı söylenebilir. STJ'nin raporladığı Nisan-Aralık 2020 arasındaki iki yüz

7. "Monitor: 42 Former FSA Commanders Assassinated in Daraa Since July 2018", Etılaf, 16 Ekim 2020, <https://en.etilaf.org/all-news/local-news/monitor-42-former-fsa-commanders-assassinated-in-daraa-since-july-2018>, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

8. "Southern Syria: A New Wave of Violence Strikes Daraa", Syrians for Truth & Justice, 17 Şubat 2021, <https://stj-sy.org/en/southern-syria-a-new-wave-of-violence-strikes-daraa>, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

9. "Temmuz 2018-Mart 2020 Tarihlerinde Dera Bölgesinde Gerçekleştirilen Şiddet Olayları", Suriye Gündemi, 11 Mayıs 2021, www.suriye-gundemi.com/temmuz-2018-mart-2020-tarihlerinde-dera-bolgesinde-gerceklestirilen-siddet-olaylari, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

HARİTA 1. DERA BÖLGESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN ŞİDDET OLAYLARI (TEMMUZ 2018-MART 2020)

Kaynak: European University Institute Middle East Directions

iki ölümün yüz ikisi eski muhalif savaşçı, yetmiş sekizi rejimin düzenli güçlerinden oluşurken yirmi üçünün de Rusya destekli ordu unsurları olduğu belirtilmektedir.¹⁰ Rejimin düzenli güçleri olarak raporlanan unsurlar Şam ve Tahran'a yakın örgütler konumundadır. Daha açık bir ifadeyle Dera-Kuneytra ve hatta Suveyde hattındaki rejim ordusu unsurlarında Rus güdümünün dışında kalan birlikler üzerinde Şam'ın İran'a yakın kliklerinin büyük etkisi vardır. Nasıl ki Moskova'nın güdümündeki unsurlar 5. Kolordu etrafında konumlandırılabilirse aynı şekilde 4. Zırhlı Tümen de Şam-Tahran etkisi altındaki unsurların merkezine koyulabilir.¹¹

Gerginlikten dönem dönem vekil milis yapılar üzerinden gelişen Rus-İran rekabetini hem

Dera'da hem de Suveyde'de meydana gelen çatışmalar üzerinden de okumak mümkündür. Dera'da çatışmanın tarafları genel olarak 5. Kolordu ile İran destekli milislerle koordineli hareket eden rejim askeri unsurlarıydı. Bunlara ek olarak hava istihbarat unsurlarının da saldırılar sonucu çatışmalara girdiği rapor edildi. Dera'da özellikle Tafas ve Muzayrib ekseninde 4. Zırhlı Tümen ile eski muhaliflerin çatışmaları sonucu can kayıpları yaşandı ve bu çatışmalar ancak yine Rusya'nın ara buluculuğu ile geçici olarak sona erdi. Dera'nın komşu vilayeti Suveyde'de de ise daha önce etkisini arttırmak isteyen Rusya'nın 5. Kolordu üzerinden faaliyetlerine karşı Şam/Tahran bölgede bulunan yerel Dürzi milis güçlerinden hamlelerde bulundu. Kurayya kasabasında şiddetlenen çatışmalarda 5. Kolordu 8. Tugay unsurlarına karşı Kuvat el-Fahd, Ketaib Humat el-Diyar, Liva el-Cebel ve Rical el-Karama gibi

10. "Southern Syria: A New Wave of Violence Strikes Daraa".

11. "4. Zırhlı Tümen", Suriye Gündemi, 8 Şubat 2019, www.suriyegundemi.com/4-zirhli-tumen, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2020).

ŞEKİL 1. REJİMİN GÜNEY SURIYE GÜVENLİK KOMİTESİ ÜYELERİ [DERA] (1 EYLÜL 2021)

Rejimin Güney Suriye Güvenlik Komitesi Üyeleri [Dera]

1 Eylül 2021

Tümgeneral Müfid Hassan
Güney Suriye Güvenlik Komitesi Komutanı
1. Kolordu Komutanı

Tümgeneral Hüsam Luka
Genel İstihbarat Direktörü

Tuğgeneral Dirar Dandal
Dera Emniyet Müdürü

Tümgeneral Mervan Şarbek
Dera Vilayeti Valisi

Tuğgeneral Luay Ali
Askeri İstihbarat Bölge Sorumlusu

Tuğgeneral Ukab Saker
Kamu Güvenliği Bölge Sorumlusu

Tuğgeneral Hardal Dayup
Hava İstihbarat Dera Sorumlusu

Tuğgeneral Üsâme Es'ad
Siyasi İstihbarat Bölge Sorumlusu

Kaynak: "Rejimin Güney Suriye Güvenlik Komitesi Üyeleri [Dera]", Suriye Gündemi, 1 Eylül 2021, www.suriyegundemi.com/rejimin-guency-suriye-guvenlik-komitesi-uyeleri-dera, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2020).

kapsamda bölgede Hava İstihbarat Teşkilatı, Devlet Güvenlik İstihbarat Teşkilatı, Askeri İstihbarat, 5. Tümen, 5. Kolordu, 4. Tümen, İran destekli Şii milisler, uzlaşmacı muhalifler ve rejime bağlı çeşitli unsurlar varlık göstermektedir. Bu manada Dera, halk ayaklanması sonrası Suriye görünümüne bir anlamda örnek teşkil etmektedir.

Dera'daki rekabetin bir yönü Rusya'nın Çeçenistan'da da uyguladığı yerel güç devşirme politikasının bir ürünü olarak okunabilir. Nitekim Rusya bu politikasını Astana sürecinden itibaren sürdürmektedir. Ancak tam manasıyla başarılı olduğunu ifade etmek güçtür. Özellikle yerel milis-

lerin devşirilmesi noktasında Rusya sosyolojik ve politik büyük zorluklar yaşarken İran ise kendi ideolojisinde yetiştirdiği onlarca farklı milis grubu elinde bulundurmaktadır. Bu bağlamda İran'ın milis gücü Rusya'nın milis gücünden üstündür.

Rejim ise temel prensip olarak özerk ya da bir başka ifadeyle "gri" alanlar bırakmak istemiyor. Bu politika doğrultusunda Dera bürokrasisini de bu kapsamda dizayn etmektedir. Sahada görülen ile kağıt üzerindeki pozisyonlar farklılık arz etmektedir. Şekil 1'de görüldüğü üzere otonom bölgeleri kontrol eden uzlaşmacı muhalifler Dera'nın güvenlik yönetimi şemasında yer almamaktadır.

TABLO 1. DERA ŞEHİRİ VE ÇEVRESİNDEKİ ASKERİ YAPILANMALAR (23 AĞUSTOS 2021)

İSİM	YABANCI AKTÖRLERLE İLİŞKİLER (İRAN / RUSYA)		YEREL RAKİP	SİLAHLANMA SEVİYESİ	KATEGORİ	KONUŞLANMA TÜRÜ	KONUŞLANILAN YER	DERA'DAKİ MEVCUT ROLÜ
	Kötü	İyi						
Eski Muhafif Güçler	Kötü ●●●●	İyi ●●●●	4. Zırhlı Tümen, Askeri Güvenlik, 311. Tümen	Hafif Silahlar	Rejim ile Uzlaşmış ama Rejime Bağlı Olmayan Eski Muhafifler	Kısıtlı Hakimiyet ve Etki	Dera, Dera el-Beled	Savunma Gücü
8. Alay	Kötü ●●●●	Çok İyi ●●●●	4. Zırhlı Tümen, Askeri Güvenlik, Yerli Dürzi Milisler, İran Destekli Milisler	Hafif ve Orta Seviye Silahlar, Topçu Birliği	5. Kalordu'ya Bağlı Rejim ile Uzlaşmış Eski Muhafifler	Tam Hakimiyet	Bosra eş-Şam	Yok
Yerel Direniş	Kötü ●●●●	Kötü ●●●●	Rejim Güçleri ve İran Destekli Milisler	Hafif Silahlar ve EYP'ler	Eski Muhafif Savaşçılar	Hakimiyet Yok	Tüm Dera Vilayeti	Dera Çevresinde Saldırlar
4. Zırhlı Tümen	Fevkâlade ●●●●	Zayıf ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Orta Seviye Silahlar, Topçu Birlikleri ve Roketler	Rejim Ordusu	Asayiş ve Askeri Hakimiyet	Dera, Dera Batı Kırşalı, Yermuk Basın	Saldırı Gücü
15. Tümen	Zayıf ●●●●	İyi ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Orta Seviye Silahlar, Topçu Birlikleri ve Roketler	Rejim Ordusu	Askeri Hakimiyet	Güneydoğu Suveyde	Topçu Birliği, Takviye Birlikler
Kaplan Kuvvetleri Özel Kuvvetler 25. Tümen	İyi ●●●●	Fevkâlade ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay	Orta Seviye Silahlar, Topçu Birlikleri	Rejim Ordusu	Askeri Mevcudiyet	Dera	Sınırlı Saldırı Gücü
Hizbullah (Lübnan)	Fevkâlade ●●●●	Zayıf ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Orta Seviye Silahlar, Topçu Birlikleri	Yabancı Milis	Asayiş ve Askeri Hakimiyet	Şam-Dera Otayolu, Dera'nın Batı ve Doğu Kırşalı	Saldırı Gücü
Rıdvan Tuğayları	Fevkâlade ●●●●	Zayıf ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Hafif ve Orta Seviye Silahlar	Yerel Milis	Askeri Mevcudiyet	Dera	Saldırı Gücü
Askeri Güvenlik	Fevkâlade ●●●●	İyi ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Hafif ve Orta Seviye Silahlar	Asayiş Gücü	Asayiş Mevcudiyeti	Tüm Dera Vilayeti	Asayiş Mevcudiyeti
Hava Güvenlik	Fevkâlade ●●●●	İyi ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Hafif ve Orta Seviye Silahlar	Asayiş Gücü	Asayiş Mevcudiyeti	Tüm Dera Vilayeti	Asayiş Mevcudiyeti
Ulusal Savunma Güçleri (USG)	Fevkâlade ●●●●	İyi ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Hafif ve Orta Seviye Silahlar	Destek Kuvvetler	Askeri Mevcudiyet	Dera'nın Kuzey ve Batı Kırşalı	Saldırı Gücü
Yerel Savunma Güçleri (YSG)	Fevkâlade ●●●●	Zayıf ●●●●	Rejimle Uzlaşmış Eski Muhafifler, 8. Alay, Yerel Direniş	Orta Seviye Silahlar, Topçu Birlikleri	Rejim Ordusu	Askeri Mevcudiyet	Dera'nın Kuzey ve Batı Kırşalı	Saldırı ve Takviye Gücü

Kaynak: "Dera Şehri ve Çevresindeki Askeri Yapılanmalar", Suriye Gündemi, 23 Ağustos 2021, <https://www.suriyegundemi.com/dera-sehri-ve-cevresindeki-askeri-yapilanmalar>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

Formel yapıların aksine Dera'daki rekabet sahası İran'a yakınlığıyla bilinen 4. Tümen ile Rusya'nın fonladığı 5. Kolordu arasında gerçekleşmektedir. Rusya Dera'da İsrail'in de güvenlik endişelerini karşılayacak şekilde Kuneytra'dan Dera'nın doğusuna kadar İranlı milislerin bölgeye girişine retorik zeminde karşı çıkmaktadır. Ancak İran destekli Şii milis unsurların rejim üniformalarıyla bölgede faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Buna rağmen yerleşik bir Şii milis varlığından söz etmek mümkün değildir. Esed rejimi de bu rekabeti kendi lehine olacak şekilde değerlendirmek istemektedir.

Rusya ve İran'ın Dera bölgesindeki rekabetini gösteren diğer önemli bir olgu da bölgedeki etkin askeri yapıların iki ülke ile ilişkileridir. Bu bağlamda Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nde (ORSAM) yayımlanan ve Suhail Ghazi ile Navvar Saban tarafından kaleme alınan "Daraa Fragile Security Disrupted by Foreign Actors amid the Emergence of New Powers" başlıklı raporda önemli bilgiler yer almaktadır.¹³ Hazırlanan ra-

13. Suhail Ghazi ve Navvar Saban, "Daraa Fragile Security Disrupted by Foreign Actors amid the Emergence of New Powers", ORSAM, 19 Ağustos 2021, www.orsam.org.tr/en/daraa-fragile-security-disrupted-by-foreign-actors-amid-the-emergence-of-new-powers/?amp=evet, (Erişim tarihi: 1 Eylül 2021).

pordaki liste Suriye Gündemi tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Tablo 1 dikkatle incelendiğinde milis gücü bakımından rejim kadrolarının önemli bir bölümünün İran ile daha iyi ilişkilere sahip olduğu görülmektedir. Buna karşın yalnızca Kaplan Kuvvetleri'nin Rusya ile kusursuz bir ilişkisi olduğu göze çarpmaktadır. İran'ın ise Hizbullah gibi kendisine bağlı örgütlenmelerin yanı sıra Ulusal Savunma Güçleri, Askeri veya Hava Güvenlik gibi rejim kurumlarıyla da fevkalade düzeyinde ilişki geliştirdiği görülmektedir. Rusya uzlaşmacı muhaliflerle bir süredir çalışıyor olsa da bu seviyede bir ilişki kuramamıştır. Ancak uzlaşmacı muhaliflerin İran'a ve rejimin uzlaşmaz kurumlarına karşı Rusya ile bir dengeleme arayışı içerisinde olduğu söylenebilir.

Özet olarak Esed rejimi Dera'daki tüm alanları herhangi bir özerk alan bırakmaksızın kendi kontrolünde olmasını istemektedir. Bu açıdan Mahir Esed'in başında yer aldığı 4. Tümen vasıtasıyla her fırsatta 5. Kolordu'nun hakim olduğu alanlarda faaliyet gösterme arayışı içindedir. 4. Tümen vasıtasıyla İran da İsrail sınırında hakimiyet elde etme çabasıdadır. 5. Kolordu ise Rusya'dan aldığı destekle halen rejim karşıtı pozisyonunu ve hakimiyetini korumak istemektedir. Bu anlamda pragmatik kişiliğiyle ön plana çıkan 5. Kolordu 8. Tugay lideri Ahmed Avde, Dera'da rejime alternatif güç olarak karşımızda durmaktadır. Rusya'nın Esed rejimine karşı da havuç-sopa taktiğini uzun vadeli olarak kullanma arzusu hem rejime muhalif hem de kendi hakimiyetinde olan muhalif grupları oluşturmak istediğini göstermektedir.

DERA BÖLGESİNE KUŞATMA

2018'de Rusya ile gerçekleştirilen uzlaşma anlaşmalarının ardından Dera ve çevresi farklı gruplarla yapılan anlaşmalar neticesinde farklı yönetimlere sahne oldu. Bu noktada dikkat çeken kısım ise

ağır silahların teslim edildiği bir zeminde uzlaşmacı muhaliflerin yerel yönetimde de söz sahibi olmasıydı. Bununla birlikte hafif silahlarla uzlaşmacı muhaliflerin kentlerinde varlık göstermesine de izin verilmekteydi. Ancak Esed rejimi bu anlaşmayı ortadan kaldırmak ve Dera'nın tümünde –diğer bölgelerde olduğu gibi– hakim güç olmak adına sürekli bir şekilde silahlı gerginlik çıkarma arayışını sürdürdü. Son dönemde yaşanan çatışmalar ve kuşatma girişimleri de rejimin söz konusu politikası kapsamında okunabilir.

Rusya 25 Haziran'da Dera'nın şehir merkezinde yer alan Dera el-Beled mahallesinde bulunan uzlaşmacı muhaliflerin ve bölgede yaşayan halkın evlerinin aranmasına izin vermeleri ve ellerindeki bütün hafif silahların teslim etmelerine yönelik rejimin talebini Çeçen asıllı “Esadullah” adıyla bilinen Rus komutan iletmişti.¹⁴ Dera'daki bölge halkının ileri gelenleri ve Uzlaşma Merkezi (Deralı Merkezi Komite) ise Temmuz 2018'de Rusya ara buluculuğunda yapılan Esed rejimi ile sadece ağır silahların teslim edilmesine yönelik uzlaşmaya aykırı olduğu gerekçesiyle bu talebi reddetti. Bu duruma cevaben Esed rejimi Dera el-Beled'de yaşayan yaklaşık 40 bin¹⁵ sivile yönelik abluka uygulamaya başladı ve bölgeye giriş çıkışları durdurarak gıda malzemeleri, yakıt, ilaç gibi temel insani ihtiyaç malzemelerinin girişini yasakladı.¹⁶ Sağlık problemlerinin artmasına neden olan bu durumda mahallede bulunan tek sağlık ocağı halkın sağlık ihtiyaçlarını karşılamaya yetmedi. Tam teşekküllü hastanede tedavi görmesi gereken hastaların sağlık sistemine erişimi ciddi ölçüde engellendi.

14. Ethem Emre Özcan, Mohamad Misto ve Eşref Musa, “Esed Rejimi, Ablukanın Kaldırılması Anlaşmasına Rağmen Dera'da 1 Aydır Kuşatıldığı Mahalleye Hakim Olmak İstiyor”, Anadolu Ajansı, 28 Temmuz 2021.

15. Eşref Musa ve Mehmet Burak Karacaoğlu, “Esad Rejimi Dera'da 40 Bin Kişilik Mahalleyi 8 Gündür Abluka Altında Tutuyor”, Anadolu Ajansı, 2 Temmuz 2021.

16. “Esad Rejiminden Dera Bölgesine Kuşatma!”, Peyama Kurd, 2 Temmuz 2021, www.peyamakurd.info/D%C3%BCnya/esad-rejiminden-dera-boelgesine-kusatma, (Erişim tarihi: 28 Ağustos 2021).

Dera'daki abluka sebebiyle temel gıda stokları olabildiğince azalırken fiyatlar da büyük oranda yükseldi. Rejimin abluka altına aldığı Dera el-Beled mahallesinde satılan ekmeklerin fiyatı normal ekmek fiyatlarına göre iki buçuk kat artış gösterdi. Rejim mahallere gün boyu sadece iki saat elektrik verdi.¹⁷ Dera el-Beled mahallesinde toplanan yüzlerce vatandaş rejimin uyguladığı ablukayı protesto etme amacıyla el-Ömer Camii'nin avlusunda bir cuma namazı sonrası bir araya geldi. "Buradayız, direniyoruz!" yazılı pankartların taşındığı gösteride rejime ve rejimin abluhasına karşı sloganlar atıldı.¹⁸ 2011'de gerçekleşen gösterilerin yine bu camiden başlamış olması gösterilere sembolik bir önem kazandırdı.

Dera'daki Uzlaşma Merkezi temsilcileri ile Esed rejim heyeti şehir merkezindeki Dera el-Beled mahallesinde yaşayan halk ile orada bulunan uzlaşmacı muhaliflerden ellerindeki hafif silahların tamamını teslim etmeleri ve evlerinin aranmasına izin vermeleri halinde abluhanın kaldırılması noktasında anlaşmaya vardı. Ancak Deralı gazetecilerin ve aktivistlerin kurduğu Horan Özgürleri Topluluğu'ndan edinilen bilgilere göre rejim güçlerinin Savunma Bakanı Ali Abdullah Eyüp¹⁹ varılan anlaşmaya aykırı olarak Dera el-Beled mahallesinde kontrol noktaları kurup askeri unsurlarının sayısını artırmak istedi. Bu durumun üzerine mahallede bulunan uzlaşmacı muhalifler ellerindeki hafif silahları ile rejim unsurlarına ateş açtı ve rejim unsurları mahalleden

çekilmek zorunda kaldı.²⁰ Mahalledeki hakimiyetini güçlendirmek isteyen Esed rejimi unsurları ve İranlı güdümündeki 4. Tümen üyeleri, Cumhuriyet muhafızları, Ebu el-Fadl el-Abbas milisleri, Hizbullah milisleri gibi takviye birlikleri bölgeye nakledildi. Horan Özgürleri Topluluğu sözcüsü Eymen Ebu Nokta açıklamalarında Esed rejimine bağlı birliklerin Dera el-Beled'in tümünü kontrol altına almak için operasyon başlattığını açıkladı. Açıklamasında en az altı yüz ailenin göç ettiğini ve bombardımandan dolayı çok sayıda sivilin yaralı olduğunu belirtti.²¹ Dera iline bağlı Neva, Sayda ve Casem ilçelerinde Esed rejimine bağlı yol kontrol noktası ve karakollar bilinmeyen kişilerce hedef alındı. Aynı zamanda Esed rejimi Temmuz 2018'den bu yana ilk defa Dera'ya havan, roket, top atışı gibi silahlarla saldırı düzenledi.²²

Diğer yandan Dera bölgesindeki uzlaşmacı muhalifler ve onlara destek veren sivil halk, rejime bağlı 4. Tümen'in Dera el-Beled mahallesine saldırmasına karşılık harekete geçti. Dera eyaletindeki birçok farklı rejim noktası basıldı ve kontrol noktasındaki rejim askerleri esir alındı. Dera kırsalındaki muhalif gruplar rejime ait askeri noktaları ve kontrol noktalarını hedef aldı. Çatışmalar Sayda, Um el-Mayadin, Yaduda, Mizyrib, Nasip, Neva, Um Meyzen, Bekkar, Tasil, Tafas, Casem, Nuayme, İnhıl gibi bölgelerde yoğunlaşırken kırsal kesimde bulunan on iki kontrol noktası muhalif grupların eline geçti.²³ Deralı uzlaşmacı muhalifler Şam-Amman uluslararası kara yolunu

17. Eşref Musa ve Muhammed Misto, "Esed Rejiminin Dera'da 40 Bin Sivilin Yaşadığı Mahalleye Uyguladığı Abluka 3'üncü Haftasında", Anadolu Ajansı, 14 Temmuz 2021.

18. "Protesting Siege Imposed by Regime on Daraa Al-Balad | Large Number of Residents Demonstrate in Square of Al-Omary Mosque", The Syrian Observatory for Human Rights, 2 Temmuz 2021, www.syriaohr.com/en/218836/?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_TIOCCw37MFdv-Cw1OsBBFXRnrXS9jL2L4KmJz8bUpyh0-1631189804-0-gqNtZGZ-NAeWjcnBsZQi9, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

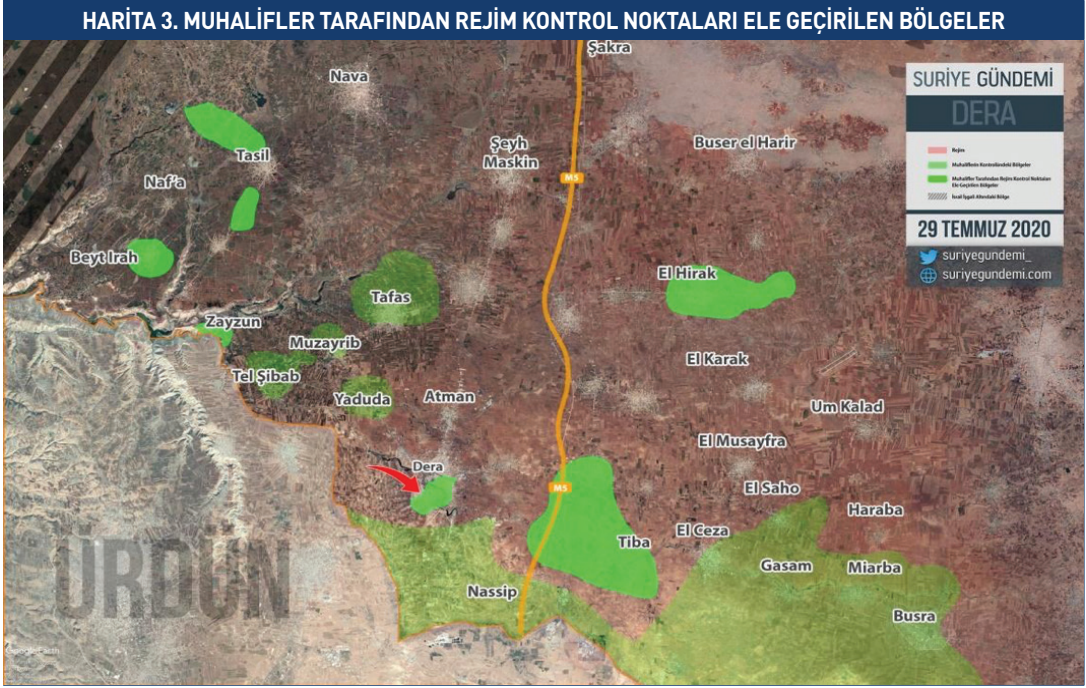
19. Kutluhan Görücü ve Mümin Ahmetoğlu, "Beşar Esed Rejiminin Savunma Bakanı: Ali Abdullah Eyyüb", Suriye Gündemi, 6 Nisan 2020, www.suriyegundemi.com/besar-esed-rejiminin-savunma-bakani-ali-abdullah-eyyub, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

20. Özcan, Misto ve Musa, "Esed Rejimi, Ablukanın Kaldırılması Anlaşmasına Rağmen Dera'da 1 Aydır Kuşatıldığı Mahalleye Hakim Olmak İstiyor".

21. Eşref Musa, Mohamad Misto, Ethem Emre Özcan, "Esed Rejimi Ülkenin Güneyindeki Dera İl Merkezinde Kuşatıldığı Mahalleye Askeri Operasyon Başlattı", Anadolu Ajansı, 28 Temmuz 2021.

22. Musa, Misto ve Özcan, "Esed Rejimi Ülkenin Güneyindeki Dera İl Merkezinde Kuşatıldığı Mahalleye Askeri Operasyon Başlattı".

23. "Muhafifler Tarafından Rejim Kontrol Noktaları Ele Geçirilen Bölgeler", Suriye Gündemi, 29 Temmuz 2021, www.suriyegundemi.com/muhafifler-tarafından-rejim-kontrol-noktaları-ele-geçirilen-boelgeler, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

da kontrol altına alıp trafiği geçici olarak kapattı.²⁴ Bu durum üzerine Esed rejim güçleri ele geçirilen yerleşimleri havan ve topçu saldırılarıyla hedef aldı. Yerel kaynaklarca edinilen bilgilere göre Esed rejiminin yerleşimlere yönelik gerçekleştirdiği bombardıman sonucu Yadude'de bir anne ve üç çocuğu dahil altı, Casem'de iki, İnhıl'da bir çocuk, Dera il merkezi ve Tafas bölgesinde ise altı sivil olmak üzere on beş vatandaş yaşamını yitirdi.²⁵

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi tarafından yapılan açıklamalarda Dera el-Beled mahallesinden çıkmaya çalışanların sayısının binlerle ifade edildiği, bölgeden çıkabilen sivillerin sayısının

on bin civarında olduğu aktarıldı. Ayrıca Dera el-Beled'in bombardıman altına tutulması sebebiyle aralarında çocukların da bulunduğu otuz iki kişi hayatını kaybetti.²⁶ Yaşanan bu olaylar süresince Dera el-Beled'deki uzlaşmacı muhalifler ile rejim arasında görüşmeler olmuş ve taraflar karşılıklı olarak taleplerini iletmiştir.

Dera Merkez Komitesi tarafından yapılan teklifte uzlaşmacı muhaliflerden oluşan Rus yanlısı 8. Tugay'ın mahalleye konuşlanması Esed rejimi tarafından reddedildi.²⁷ Rusya uzlaşma karşıtı rejim ile Dera komiteleri arasındaki uçurumu kapatmayı başaramadı. Bu sebeple 3 Ağustos 2021'de yeni bir an-

24. "Nedaa Bost, 3 Ağustos 2021, <https://nedaa-post.com/%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%B8%D8%A7%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A-%D8%AA%D8%B1%D8%B3%D9%84-%D8%AA%D8%B9%D8%B2%D9%8A%D8%B2%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D9%86-%D8%AF%D9%85%D8%B4%D9%82-%D8%A8%D8%A7%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D9%87-%D8%AF%D8%B1%D8%B9%D8%A7>, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

25. Mohamad Misto, Eşref Musa, Ethem Emre Özcan, "Suriye'de Esed Rejiminin Ülkenin Güneyindeki Dera'ya Düzenlediği Saldırlarda 15 Sivil Öldü", Anadolu Ajansı, 29 Temmuz 2021.

26. "المواجهة في درعا.. النظام السوري يقصف بعنف" ليفرض شروطه", El-Hurra, 1 Ağustos 2021.

27. Mustafa Mohamad, "الموت ولا الخيارات.. رغم انعدام الخيارات", Almodon, 4 Ağustos 2021, <https://www.almodon.com/arabworld/2021/8/4/10%D8%AB%D9%88%D8%A7%D8%B1-%D8%AF%D8%B1%D8%B9%D8%A7-%D8%AB%D8%A7%D8%A8%D8%AA%D9%88%D9%86-%D8%B1%D8%BA%D9%85-%D8%A7%D9%86%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%8A%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D8%AA-%D9%88%D9%84%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B0%D9%84%D8%A9>, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

laşmayı kabul ettirebilmek adına bir günlük ateşkes ilan etti. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi Rusya'ya bağlı 8. Tugay güçlerinin çatışmaların başlamasından bu yana mahsur kalan aileleri tahliye etme amacıyla Dera'daki el-Şayah bölgesine girdiğini açıkladı. Yetmişten fazla aile bölgeden tahliye edildi.

Suriye'ye barışı uluslararası diplomasi ve Birleşmiş Milletler'in (BM) öngördüğü geçiş süreci yerine yerel uzlaşma anlaşmaları ile getireceğini iddia eden Rusya için Dera el-Beled'de yaşananlar ciddi bir sorun oluşturmuştur. Rusya'nın güvenli bir ara bulucu olmadığı ve yerel uzlaşmaların hükmünün geçersiz olduğu somut bir şekilde görülmüştür.

Ancak Dera el-Beled'e saldırıların başında yer alan İran yanlısı Beşar Esed'in kardeşi, Mahir Esed'e bağlı 4. Tümen birlikleri 18 Mart 2011'de isyanların başladığı yerlerden birisi olan el-Ömer Camii'nin kontrolünü ele geçirip üstünde rejim bayrağının dalgalanmasını ya da caminin yıkılmasını istiyor. 4. Tümen'i Rusya ara buluculukları baltalayarak, mahalleye yönelik bombardımanı artırarak sürdürdü. 4. Tümen'in yoğun saldırıları sonucunda mahallede bulunan uzlaşmacı muhalifler Rusya ara buluculuğu ile yeni bir anlaşmaya razı oldular.²⁸ Nitekim Dera bölgesindeki diğer uzlaşmacı muhalifler rejim kontrol noktalarına saldırılmayı sürdürse de 4. Tümen karşı hamleler ve saldırılar ile bu girişimleri bertaraf etmeyi başardı. Anlaşma gereğince (i) mahalleye Rus ve 8. Tugay birlikleri konuşlanacak, (ii) yeni anlaşmayı reddedenler Suriye Geçici Hükümeti tarafından kontrol edilen Suriye'nin kuzeyindeki bölgelere veya İdlib'e nakledilecek, (iii) bölgedeki tüm silahlar rejime teslim edilecek, (iv) rejim güçleri mahalle-

deki evlere operasyon düzenleyip evleri arayabilecek. Anlaşmanın sağlanması ile bazı kişiler kuzeye otobüslerle taşınırken Rus askeri ve 8. Tugay mahalleye girmeye başladı. Bununla birlikte insanlar da hafif silahlarını dahi teslim etmeye başladılar. Ancak ne var ki yapılan anlaşma kırılma riskini korumaya devam ettiği gibi özellikle 4. Tümen'in kışkırtmalara karışması ve ihlaller gerçekleştirilmesi üzere anlaşma çöktü.

Bunun üzerine bölgedeki tüm insanların Ürdün'e veya Suriye Geçici Hükümeti bölgelerine tahliye edilmesi için anlaşmaya varıldı fakat bu anlaşma dahi uygulanmadı. Rejimin istemediği Suriyelileri zorla göç ettirmesi demografik mühendislik anlayışının bir tezahürü olarak çıkmıştır. Rejim ve İran'ın demografik mühendislik gerçekleştirerek –Suriye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi– Dera'yı da yönetilebilir bir demografiye kavuşturma hedefleri görülmektedir. Uzlaşmacı muhalifler adına müzakereleri yürüten tarafın rejimin şartlarını kabul etmemesi sonrasında Rusya'nın uzlaşmacı muhalifleri hava saldırıları ile tehdit ettiği yerel kaynaklarca aktarılmıştır.²⁹ Rusya'nın doğrudan İran destekli rejim unsurların taleplerini desteklemesiyle Dera'daki ara buluculuk ve garantör rolünün de mahiyeti ortaya konmuştur. Suriye'ye barışı uluslararası diplomasi ve Birleşmiş Milletler'in (BM) öngördüğü geçiş süreci yerine yerel uzlaşma anlaşmaları ile getireceğini iddia eden Rusya için Dera el-Beled'de yaşananlar ciddi bir sorun oluşturmuştur. Rusya'nın güvenli bir ara bulucu olmadığı ve yerel uzlaşmaların hükmünün geçersiz olduğu somut bir şekilde görülmüştür.

SONUÇ

Dera'daki uzlaşma süreci ve bu uzlaşma sonrasında oluşan düzen Rusya'nın Suriye'de çözümü getirmek için sunduğu bir projeydi. Bu bağlamda BM tarafından öngörülen geçiş sürecine alter-

28. "Assad Regime Escalates Attacks on Syria's Daraa Despite Truce", *Daily Sabah*, 5 Eylül 2021.

29. "مصدر سوري يكشف لسبوتنيك أسماء قادة "داعش" في درعا البلد: 24 ساعة", *Arabic RT*, 31 Ağustos 2021, shorturl.at/ejsK3, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2021).

natif olarak yerel anlaşmalar ile Suriye'ye barışın getirilebileceği aktarılıyordu. Ancak bu projenin ilk günlerinde dahi eski Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) mensuplarının toplandığı 5. Kolordu ile direkt rejime bağlı güçler arasında bir sürtüşme ve çatışma ortamı mevcuttu.

Bunun da ötesinde Dera ve çevresinde rejim, uzlaşmacı muhalifleri; uzlaşma karşıtı yeraltı muhalifler, uzlaşmacı muhalifleri ve rejimi; son olarak uzlaşmacı muhalifler de rejimi hedef alarak bölgede kaosu büyötmeye devam ediyor. Dera'da 2018'den bu yana süren bu karmaşık çatışma ortamı özellikle bölgede gerçekleştirilen suikastlar ile kendini gösterdi. Özellikle Halkın Direnişisi Grubu gibi muhalif yeraltı yapıları gerçekleştirdikleri saldırılarla dikkatleri üzerine topladı. Son dönemde 4. Tümen'in Dera ve Tafas bölgesine askeri takviye gerçekleştirerek bölgeyi ele geçirmek ve 5. Kolordu hakimiyetini sonlandırmak istemesinden kaynaklı olarak da çatışmaların yaşandığı aktarıldı.

Rejim kısa ve orta vadede egemenliğine bir tehdit unsuru olarak gördüğü bu yapıları ortadan kaldırmak ve bölgede tam hakimiyet sağlamak istemektedir. Bunun yanında bölgedeki gruplar üzerinde Rusya'nın var olan inisiyatifi ve bölge güvenliğiyle İsrail'in yakından ilgisi konuyu daha da önemli kılmaktadır. Ayrıca söz konusu eski muhalif örgütlerin geçmiş dönemde Ürdün, ABD ve Körfez ülkeleriyle olan ilişkileri de göz önüne alındığında istihbarat örgütlerinin cirit attığı bir bölge hüviyetini korumaya devam ettiği görölmektedir.

Geçmişte rejim unsurlarından müteşekkil 4. Tümen ile eski ÖSO tarafından oluşturulan 5. Kolordu ve eski muhalif örgütlenmeler arasında ortaya çıkan çatışmalar genellikle Rusya'nın arabuluculuk etmesiyle son bulunmaktaydı. Ancak Dera bölgesindeki güvensizliğin artması ve

İran'ın doğrudan devreye girmesi ile 4. Tümen Rusya'nın kurduğı dengeyi ve düzeni bozmuştur. Rejim güçlerinin Dera el-Beled mahallesinde uyguladığı abluka muhaliflerin karşılık vermesine rağmen sonlandırılmamış ve rejim taleplerini dayatmaya çalışmıştır. İran'ın bölgedeki dengeyi bozması sonrasında Rusya tekrar devreye girmek zorunda kalmış ve yeni bir anlaşma zemini oluşturmuştur. Bu anlaşma ile bölgede uzlaşan muhaliflerin konumları daha da zayıflamıştır.

Kısacası Rusya'nın uzlaşanlara ara buluculuk ile tanıdığı haklar ve imtiyazlar İran'ın devreye girmesi ile geri alınmış ve Esed rejimi totaliter yönetim anlayışını dayatmıştır. Rusya'nın arabuluculuk ve garantörlük ettiği uzlaşma anlaşmalarına karşın rejim ve İran'ın demografik mühendislik gerçekleştirerek –Suriye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi– Dera'yı da yönetilebilir bir demografiye kavuşturma hedefleri olduğu görölmektedir. Bununla beraber Dera bölgesinde uzlaşma anlaşmalarına rağmen yaşanan sorunlar ve Esed rejiminin uzlaşılara sadık kalmayışı Suriye'nin geneli için de önemli veriler sunmaktadır. Nitekim Suriye'de olası siyasal çözüm tartışmaları ve bunun gerçekleşmesi durumunda askeri yapıların yeniden düzenlenmesi için Rusya tarafından önerilen 5. Kolordu modelinin sorunlu olduğu ve çalışmadığı görölmektedir. Dera bölgesinde yaşanan çatışmalar ve rejim tarafındaki milis güçlerin resmi ordu gücü haline gelen eski ÖSO'culardan daha fazla korunaklıdır ve rejim tarafından benimsenmektedir. Suriye'de toplumsal barışın sağlanmasının birkaç göreceli makyaj unsuru ile mümkün olmadığı ve bu ülkedeki sorunu çözmek için kapsamlı bir siyasal geçiş ihtiyacı olduğu görölmektedir. Bu bağlamda Rusya tarafından savunulan anayasa değişikliği ve uzlaşma anlaşmalarıyla sorunların çözülebileceği varsayımının doğru olmadığı Dera örneğinden anlaşılmaktadır.

UZLAŞIDAN KUŞATMAYA DERA'DA NELER OLUYOR?

KUTLUHAN GÖRÜCÜ, ÖMER ÖZKIZILCIK

SETA | ANALİZ

2018'de muhaliflerin bir bölümünün kenti terk ettiği veya ağır silahlarını teslim etmek zorunda kaldığı anlaşmanın ardından Dera tam anlamıyla bir kaosun içerisine girdi. Bir yandan rejim "özerk" alanlar elde etmiş muhalifleri etkisiz hale getirmek adına baskı politikası uygularken diğer yandan uzlaşmacı muhalifler anlaşma sonrasında yeraltına çekilen muhaliflerin hedefi oldu. Yeraltı direniş yapıları, uzlaşmacı muhaliflerin yanında rejim unsurlarına yönelik de saldırılar gerçekleştirdi. Rejim ise uzlaşmacı muhaliflerin otonom olarak kontrol ettikleri bölgelere yönelik espionaj, suikast ve kuşatma gibi yıldırma savaşları yürüttü ve yürütmeye devam etmektedir.

Dera, Suriye genelinin özellikle de rejimin parçalı yapısını ortaya koyan önemli örneklerden biridir. Nitekim şehirde çok parçalı bir yapı bulunurken tüm otonom idarelerin müttefikleri farklılık arz etmektedir. Bu noktada rejim destekçileri arasındaki Rusya-İran rekabet ortamının kolaylıkla gözlemlenebildiği sahalardan biri olarak Dera stratejik önemi haizdir. Bunun yanında muhaliflerin (özellikle de Rusya ile uzlaşmaya varan ve bu ülkeyle yakın ilişkiler geliştiren muhaliflerin) rejime karşı hayatta kalıp kalamayacağını göstermesi bakımından da Dera sahası önem arz etmektedir. Buna bağlı olarak Rusya'nın rejim muhalefetini de tekeline alma politikası açısından da ciddi bir sınav hüviyetine sahiptir.

Bu analizde bölgedeki tarihsel süreç ve Rusya-İran rekabeti göz önünde bulundurularak Dera'daki mevcut durum incelenmektedir. Rusya'nın Suriye'ye barış getirmek üzere ortaya koyduğu Dera modeli ve geleceği de ayrıca tartışılmaktadır. Bunun yanında rejim ve İran'ın demografik mühendislik gerçekleştirerek -Suriye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi- Dera'yı da yönetilebilir bir demografiye kavuşturma hedefleri ortaya konulmaktadır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL